

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2024-yil 2-son

VOLUME 4 / ISSUE 2 / 2024
ISSUE DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.4.2.

ISSN 2181-2179
DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.

Crossref
Content
Registration

MUASSIS:
TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Muharrirlar:

Y. Mahmudov, M. Sharifova,
Y. Yarmolik, E. Mustafayev

Musahhih:

S. Rasulova

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Jurnal 24.06.2024-yilda
bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 7,6.

Adadi: 100. Buyurtma: № 88.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

BOSH MUHARRIR

N. Salayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR

S. Samadov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘i v.v.b.

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

K. Hakimov – TDYU Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

TAHRIR HAY‘ATI A‘ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

F. Raximov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

Sh. Haydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti professor v.b., yuridik fanlar doktori

R. Kabulov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Umirzakov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, yuridik fanlar nomzodi

I. Astanov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Pulatov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Этот журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Редакторы:
Й. Махмудов, М. Шарифова,
Е. Ярмолик, Э. Мустафаев

Корректор:
С. Расулова

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Журнал передан в типографию
24.06.2024.

Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 7,6. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 88.

Отпечатано в типографии ТГЮУ.

© Ташкентский государственный
юридический университет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Н. Салаев – доктор юридических наук, профессор кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Самадов – врио начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – доктор юридических наук, профессор, заведующая кафедрой уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

К. Хакимов – доктор юридических наук, доцент, заведующий кафедрой уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – доктор юридических наук, профессор, ректор Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Ф. Рахимов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

К. Абдурасулова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

В. Давлятов – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент

С. Ниёзова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

Ш. Хайдаров – доктор юридических наук, и.о. профессора Ташкентского государственного юридического университета

Р. Кабулов – доктор юридических наук, профессор Академии МВД Республики Узбекистан

Б. Умирзаков – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент Академии МВД Республики Узбекистан

А. Баратов – кандидат юридических наук, доцент Ташкентского государственного юридического университета

И. Астанов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

Б. Пулатов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

"The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan. The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Editors:

Y. Makhmudov, M. Sharifova,
Y. Yarmolik, E. Mustafaev

Proofreader:

S. Rasulova

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address:

100047. Tashkent city,
Sayilgokh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

The journal is submitted to the Printing house on 24.06.2024.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 7,6.

Units: 100. Order: № 88.

Printed in the Printing house of TSUL

© Tashkent State University of Law

EDITOR-IN-CHIEF

N. Salayev – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

EDITOR-IN-CHIEF

S. Samadov – Acting Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Head of the Department of Criminal and Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

K. Khakimov – Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of TSUL, Doctor of Law, Associate professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Rector of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

F. Raximov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

Q. Abdurasulova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD), Associate Professor

S. Niyozova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Sh. Khaydarov – Acting professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Kabulov – Professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Umirzakov – Associate professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD)

A. Baratov – Associate professor of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

I. Astanov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Pulatov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. KRIMINOLOGIYA. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

O'razaliyev Murod Qorayevich

GIYOHVANDLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA

XALQARO HAMKORLIK MASALALARI 8

Xudaykulov Feruzbek Xurramovich

QILMISHNI KVALIFIKATSIYA QILISHDA JINOYAT OBYEKTIV TOMONI

FAKULTATIV BELGILARINING AHAMIYATI19

Mamajanov Abrorbek Mirabdullayevich

Muxammedaliyev Dauletali Muxammedali uli

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT QONUNCHILIGI BO'YICHA

TERRORIZMNI MOLIYALASHTIRISH UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK34

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

Majidov Shahzod Abdixalil o'g'li

KORRUPSIYAGA OID HUQUQBUZARLIKLAR HAQIDA XABAR BERGAN

SHAXSLARGA HIMOYA ORDERINI TAQDIM ETISH MASALALARI46

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. PROBATSIIYA FAOLİYATI (YURIDIK FANLAR)

Xo'jamberdiyev Farrux Komilovich

JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY

TAHLILI57

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. КРИМИНОЛОГИЯ. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Уразалиев Мурад Кораевич

ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БОРЬБЕ
С ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ, СВЯЗАННЫМИ С НАРКОТИКАМИ 8

Худайкулов Ферузбек Хуррамович

ЗНАЧЕНИЕ ФАКУЛЬТАТИВНЫХ ПРИЗНАКОВ ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ
ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ ДЕЯНИЯ19

Мамажанов Абдорбек Мирабдуллаевич

Мухаммедалиев Даулетали Мухаммедали улы
УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ФИНАНСИРОВАНИЕ ТЕРРОРИЗМА
ПО УГОЛОВНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН34

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

Мажидов Шахзод Абдихалил угли

ВОПРОСЫ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ОХРАННОГО ОРДЕРА ЛИЦАМ,
СООБЩИВШИМ О КОРРУПЦИОННЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ46

12.00.14 – ПРОФИЛАКТИКА ПРАВОНАРУШЕНИЙ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИЯ (ПО ЮРИДИЧЕСКИМ НАУКАМ)

Хужамбердиев Фаррух Комилович

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ57

CONTENTS

12.00.08 – CRIMINAL LAW, PREVENTION OF OFFENSES. CRIMINOLOGY. CRIMINAL PROCEDURAL LAW

Orazaliev Murad Korayevich

ISSUES OF INTERNATIONAL COOPERATION IN COMBATING
DRUG-RELATED CRIMES 8

Khudaykulov Feruzbek Khurramovich

THE IMPORTANCE OF FACULTATIVE SIGNS OF THE CRIME'S OBJECTIVE
SIDE IN QUALIFICATION OF CRIMINAL ACTS19

Mamajanov Abrorbek Mirabdullayevich

Muxammedaliyev Dauletali Muxammedali uli

CRIMINAL LIABILITY FOR THE FINANCING OF TERRORISM UNDER
THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN34

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

Majidov Shakhzod Abdikhalil ugli

ISSUES OF GRANTING A PROTECTION ORDER TO PERSONS WHO HAVE
REPORTED CORRUPTION OFFENSES46

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY (LEGAL SCIENCES)

Khujamberdiev Farrukh Komilovich

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS OF THE MECHANISM FOR ENSURING
PUBLIC SAFETY57

Kelib tushgan / Получено / Received: 10.05.2024
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 26.05.2024
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.06.2024

DOI: 10.51788/tsul.ccj.4.2./JVNP5939
UDC: 343.1(045)(575.1)

JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEKANIZMINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI

Xo'jamberdiyev Farrux Komilovich,

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti dotsenti,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0009-0003-8128-7487

e-mail: farrukh.komilovich95@mail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmining mazmuni, xususiyatlari va belgilari tahlil qilingan bo'lib, jamiyatda mavjud ijtimoiy masalalarni hal qilish hamda mamlakatimizda jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmining obyekti va obyektiv tomonlarini belgilab olish yuzasidan fikr va mulohazalar o'z aksini topgan. Shuningdek, maqolada jamoat xavfsizligining metodologik asoslarini o'rganish, jamoat xavfsizligini ta'minlash faoliyatining vujudga kelishi, rivojlanish va barqarorlashuvining umumiy qonuniyatlarini ochish, yondashuv, tamoyil va vositalarining ilmiy tizimi tahlil etilgan. Maqolada jamoat xavfsizligi tushunchasining yuzaga kelishi, mazkur tushunchaning jamoat tartibi tushunchasi bilan o'zaro nisbati va bog'liqligi hamda bu borada olimlarning fikr va qarashlari o'rganilib, "jamoat tartibi" va "jamoat xavfsizligi" tushunchalarining ta'riflari yagona qonun bilan aniq belgilanishi bo'yicha xulosaga kelingan. Tadqiqotda analiz, sintez, induksiya, deduksiya, qiyosiy-huquqiy tahlil kabi metodlar qo'llangan. Maqolada ilg'or xorijiy tajriba, ilmiy-nazariy qarashlar hamda amaliyotdagi statistik ma'lumotlar o'rganilgan, buning natijasi o'laroq O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga va boshqa qonun hamda qonunosti hujjatlarga tegishli o'zgartirish hamda qo'shimchalar kiritish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: xavfsizlik siyosati, xavfsizlik konsepsiyasi, tabiiy ofatlar, huquqni muhofaza qilish strategiyasi, konstitutsiyaviy tuzum, jamiyat manfaatlari, jamoat tartibi, jamoat joyi, favqulodda vaziyatlar, hayotiy muhim manfaatlar, ma'muriy huquqbuzarlik, shaxs xavfsizligi.

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Хужамбердиев Фаррух Комилович,

доктор философии по юридическим наукам (PhD),
доцент Университета общественной безопасности

Республики Университета

Аннотация. В данной статье изучены и проанализированы содержание, особенности и признаки механизма обеспечения общественной безопасности, отражены мнения и соображения по решению существующих социальных вопросов в обществе, а также по определению объекта и объективных сторон механизма обеспечения общественной безопасности в нашей стране. Также в статье при исследовании методологических основ общественной безопасности анализируется научная система подходов, принципов и средств выявления общих закономерностей возникновения, развития и стабилизации деятельности по обеспечению общественной безопасности. В статье изучены возникновение понятия общественной безопасности, соотношение и связь этого понятия с понятием общественного порядка, а также мнения и взгляды учёных по этому поводу, сделан вывод относительно необходимости определения понятий «общественный порядок» и «общественная безопасность» в едином законе. Благодаря исследованию изучен передовой зарубежный опыт, научно-теоретические взгляды и практическая статистика, в результате чего были выработаны предложения и рекомендации по внесению соответствующих изменений и дополнений в Уголовный кодекс Республики Узбекистан и другие законодательные и подзаконные акты.

Ключевые слова: политика безопасности, концепция безопасности, стихийные бедствия, стратегия правоохранительных органов, конституционный порядок, интересы общества, общественный порядок, общественное место, чрезвычайные ситуации, жизненно важные интересы, административное правонарушение, личная безопасность.

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS OF THE MECHANISM FOR ENSURING PUBLIC SAFETY

Khujamberdiev Farrukh Komilovich,

Associate Professor of the University of Public Safety,
of the Republic of Uzbekistan
Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD)

Abstract. This article analyzes the essence, characteristics, and features of the public safety mechanism, reflecting thoughts and considerations on addressing social issues in society and defining the object and objective aspects of the public safety mechanism in our country. Additionally, the article examines the methodological foundations of public safety, uncovering the general laws of the emergence, development, and stabilization of public safety activities, as well as the scientific system of approaches, principles, and tools. The study explores the concept of public safety, its relationship and connection with the concept of public order, and examines the opinions and views of scholars on this matter. It concludes with the need for a precise definition of the terms «public order» and «public safety» in a single law. Methods such as analysis, synthesis, induction, deduction, and comparative-legal analysis were used in the research. Advanced foreign experience, scientific-theoretical views, and statistical data in practice were studied in

the research work, as a result of which proposals and recommendations were developed for the introduction of amendments and additions to the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan and other relevant laws and by-laws.

Keywords: *security policy, security concept, natural disasters, law enforcement strategy, constitutional order, public interests, public order, public place, emergency situations, vital interests, administrative offense, personal safety.*

Kirish

Dunyo mamlakatlarida sodir etilgan davlat to'ntarishiga urinishlar, lokal urushlar, muayyan xalqaro huquq subyektlariga nisbatan qo'llanayotgan iqtisodiy sanksiya choralari natijasida yuzaga kelayotgan ommaviy tartibsizliklar davlatlarning tinchligi va osoyishtaligiga bo'lgan har qanday tahdidlarning oldini olish hamda jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasida qurolli kuchlar harbiy tuzilmalari faoliyatining tashkiliy-huquqiy asoslarini rivojlantirishni taqozo etmoqda.

Bugungi o'zgarishlar va ular bilan bog'liq real hamda ehtimoliy tahdidlar sharoitida milliy xavfsizlikning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblangan jamoat xavfsizligini ta'minlashga jalb qilinadigan vakolatli davlat organlari kuch va vositalarining doimiy tayyorligini ta'minlash, tezkorligini oshirish, moddiy-texnik ta'minotini mustahkamlash, shuningdek, ularning shaxsiy tarkibini huquqiy va ijtimoiy himoyalash darajasini oshirish ular faoliyatining huquqiy asoslarini takomillashtirish dolzarb ekanligini ko'rsatmoqda.

Har qanday davlatda xavfsizlik siyosatining muvaffaqiyatli olib borilishi qonun hujjatlari holati va takomillashtirilishiga bevosita bog'liq. Shunday ekan, jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi qonunchilik hujjatlarini bosqichma-bosqich va tizimli takomillashtirib borish davlatning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

“Jamoat xavfsizligi” tushunchasi tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda ilmiy ishlarda ushbu huquqiy toifani aniqlash bo'yicha ko'plab qarashlar shakllangan.

B.T. Xamxoyevning fikricha, “...Jamoat xavfsizligi – boshqa odamlar hayoti va sog'lig'ini himoya qilish, mansabdor shaxslar yoki ayrim fuqarolarning aybi bilan bog'liq binolar, inshootlarning vayron bo'lishi yoki shikastlanishi natijasida boshqalar uchun xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan oqibatlarining oldini olish maqsadida davlat tomonidan belgilangan maxsus tashkiliy-texnik qoidalarga qat'iy rioya qilish va amalga oshirishga asoslangan munosabatlar tizimidir” [1, 112-b.].

Fikrimizcha, B.T. Xamxoyevning “jamoat xavfsizligi” tushunchasiga bergan ta'rifi jamoat xavfsizligi tizimini mohiyatini to'laqonli qamrab olmagan. Zero, “jamoat xavfsizligi” tushunchasi o'zida jamiyatning asosiy negizi hisoblangan ijtimoiy munosabatlardagi insonlarning, jumladan, jismoniy va yuridik shaxslarning, huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining jamiyatning har qanday sohasida daxlsizligini ta'minlaydigan, shuningdek, mamlakatda xavfsiz yashash sharoitlarini yaratishni o'z ichiga oladigan ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish jarayonlarini qamrab olgan bo'lishi lozim.

Avstriyalik olim I. Peters “Jamoat xavfsizligi deganda shaxs tomonidan jamiyatda yurish-turishning barcha tartibga solingan va yozilmagan qoidalariga rioya qilishi, shuningdek, davlat va fuqarolarning o‘zaro bir makonda faoliyat yuritishi va yashashining asosiy sharti bo‘lgan qoidalarining majmui tushuniladi” [2, 377-b.], deya fikr bildirgan.

Ilmiy tadqiqotlarni tahlil qilish natijasida huquqshunos olimlar “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalarini qo‘llash sohasi va obyektlarining farqlari hamda o‘zaro bog‘liqligi haqida turli fikr-mulohazalarni bildiradilar.

Jumladan, D.V. Pivovarov jamoat tartibini quyidagicha ta’riflaydi: “... Qonun ustuvorligi bilan tartibga solinadigan fuqarolarning jamoat va shaxsiy tinchligini, ularning sha’ni, insoniy qadr-qimmatini va jamoatchilik axloqini hurmat qilishni ta’minlaydigan jamoatchilik bilan aloqalar tizimini tashkil etuvchi o‘zaro bog‘liq elementlar majmui. Jamoat xavfsizligi – shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlarini ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilishni ta’minlaydigan ijtimoiy munosabatlar tizimini tashkil etuvchi o‘zaro bog‘liq elementlar majmui” [3, 14-b.].

Bu borada D.M. Mirazov “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalari o‘rtasidagi sezilarli farqlar ushbu hodisalarni tartibga solishning me’yoriy vositalari bilan bog‘liqligini [4, 64-b.] qayd etgan.

Bundan tashqari, huquqiy adabiyot va ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, yuqorida ko‘rsatilgan cheklovlarga qaramay, “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalari uzviy bog‘liqdir. Shu munosabat bilan tadqiqotchi Y.V. Samanyuk “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalari bir-biri bilan chambarchas bog‘liqligini ta’kidlagan [5, 674-b.]. Bu munosabatlarning mohiyati shundaki, ular fuqarolar va jamiyatning ehtiyojlarini qondirishadi, jamoat tartibini o‘rnatadilar hamda ulardan birining normalari buzilishi muqarrar ravishda boshqasining ham normalari buzilishiga olib keladi, deydi A.V. Tochka. Haqiqatan ham jamoat xavfsizligi va jamoat tartibi bir yo‘nalishda harakat qiladi, jamiyatning normal mavjudligini ta’minlaydi va ijtimoiy mexanizmning barcha tarkibiy qismlari kabi bir-biriga bog‘liqdir [6, 70-b.].

Bizning fikrimizcha, professor M.H. Rustamboyev “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalari o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik hamda tafovutning nisbatan aniq ta’rifini bergan. Uning ta’kidlashicha: “jamoat tartibi – fuqarolarning xavfsizligi va tinchligini, boshqalarning mol-mulkini saqlashni, davlat, jamoat va boshqa korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning normal ishlashini ta’minlaydigan odamlar o‘rtasidagi huquq va axloqiy munosabatlarga asoslangan tartib”, “jamoat xavfsizligi jamiyat hayotining xavfsiz shartlaridir, ya’ni fuqarolarning daxlsizligi, hayoti va sog‘lig‘ini, jismoniy va yuridik shaxslarning mulkiy manfaatlarini, har qanday davlat yoki jamoat tuzilmalarining normal ishlashini ta’minlaydigan ijtimoiy munosabatlardir” [7, 60-b.].

Huquqshunos olim D.A. Korotchenkov ham “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalari o‘rtasidagi uzviy aloqaning mavjudligini ta’kidlagan. Uning so‘zlariga ko‘ra, “jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi turli ijtimoiy munosabatlardir va ular o‘rtasida yaqin aloqalar mavjud: bu munosabatlar guruhlarining har biri boshqasining mavjudligi uchun shartdir” [8, 11-b.].

Binobarin, jamoat tartibi tartibga solishning barcha shakllari orqali jamoatchilik bilan aloqalarni tartibga solish natijasida amalga oshiriladi, jamoat xavfsizligi faqat huquqiy va texnik me'yorlardan foydalangan holda amalga oshiriladi. Jamoat tartibi muhofaza qilinadi va jamoat xavfsizligi ta'minlanadi [4, 64-b.]. Jamoat xavfsizligi odamlarning hayoti va sog'lig'ini noqonuniy tajovuzlardan va boshqa holatlardan himoya qilish holatidir. Boshqa holatlar tushunchasiga tabiat kuchlari natijasida sodir bo'lgan ofatlar va texnogen holatlarni misol qila olishimiz mumkin. Ko'pincha jamoat tartibi va jamoat xavfsizligini buzish bir-biri bilan bog'liqdir. Jumladan, jamoat joylarida qurol-yarog'lardan o'q uzish hollari odamlarning hayoti va sog'lig'iga xavf tug'diradi, ya'ni jamoat xavfsizligini buzadi. Shu bilan birga, jamoat joylarida o'q uzish jamiyatda belgilangan tartibni buzadi. Bir harakat bilan jamoat joyida quroldan o'q uzgan shaxs jamoat tartibini va jamoat xavfsizligini buzadi. Biroq jamoat tartibi va xavfsizligi alohida-alohida buziladi. Jamoat joyida spirtli ichimliklar ichadigan kishi albatta jamiyatda o'rnatilgan tartibni buzadi, lekin jamiyat uchun hech qanday xavf tug'dirmasligi mumkin.

Bu o'rinda S.M. Selimanova "Jamoat tartibining maqsadi fuqarolarning shaxsiy xavfsizligi va jamoat xavfsizligini ta'minlash, ya'ni har qanday tadbirlarni amalga oshirish jamoat tartibini saqlashning muhim sharti hisoblanadi. Jamoat xavfsizligi sohasidagi ijtimoiy munosabatlarga nisbatan maxsus xavf manbalarining mavjud bo'lishi bilan tavsiflanadi" [9, 527-b.], – deb ta'kidlagan.

Mazkur masala biroz munozarali, zero, unda jamoat tartibini saqlashning maqsadi sifatida fuqarolarning shaxsiy xavfsizligini va jamoat xavfsizligini ta'minlash uning muhim sharti hisoblanishi ta'kidlab o'tilgan, biroq mazkur holatda fuqaroligi bo'lmagan shaxslar yoki chet el fuqarolari inobatga olinmagan, shuningdek, tor doiradagi "jamoat tartibi" tushunchasining muhim sharti sifatida keng doiradagi "jamoat xavfsizligi" tushunchasining qo'llanishi mantiqiy nomutanosiblikni keltirib chiqarishi ehtimoli mavjud.

Shuni ta'kidlash joizki, "jamoat tartibi" va "jamoat xavfsizligi" tushunchalari o'rtasidagi sezilarli farqlar ushbu hodisalarni tartibga soluvchi me'yoriy vositalar bilan bog'liqdir. Jamoat tartibiga normativ tartibga solishning barcha shakllari yordamida jamoatchilik bilan aloqalarni tartibga solish natijasida erishiladi, jamoat xavfsizligiga esa faqat huquqiy va texnik me'yorlardan foydalangan holda erishiladi.

L. Rogozin jamoat xavfsizligini "tabiiy ofatlar yoki boshqa maxsus sharoitlar bilan bog'liq holda alohida vaziyatlar yuzaga kelganda jamiyat uchun ortib borayotgan xavf tug'diruvchi obyektlardan foydalangan holda huquqiy normalarga muvofiq shakllangan ijtimoiy munosabatlar tizimi" deb ta'riflaydi [10, 280-b.].

Fikrimizcha, L. Rogozinning jamoat xavfsizligi borasidagi mulohazasi, ya'ni mazkur ijtimoiy munosabatlar faqatgina tabiiy ofatlar yoki jamiyat uchun tahdid solayotgan alohida maxsus sharoitlarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ijtimoiy munosabatlar tizimi bilan chegaralanishi biroz munozarali, zero, mazkur tushuncha jamiyatda tinchlik davrida ham xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan ijtimoiy munosabatlar majmuini o'zida qamrab olishi mumkin.

Professor L.L. Popov “Ma’muriy huquq” darsligida jamoat xavfsizligi, umuman olganda, tabiiy ofat, ijtimoiy yoki texnogen xususiyatdagi boshqa favqulodda vaziyatlar yuzaga kelishi bilan bog‘liq alohida sharoitlar yuzaga kelganda odamlar va jamiyat uchun ortib borayotgan xavf tug‘diruvchi obyektlar va buyumlardan foydalanishda huquqiy, texnik va boshqa turdagi normalarga muvofiq vujudga keladigan ijtimoiy munosabatlar tizimi sifatida qaralishini ta’kidlaydi [11, 699-b.].

Professor L.L. Popov ham o‘zining fikrlarida jamoat xavfsizligi bilan bog‘liq ijtimoiy munosabatlarni vujudga kelishini jamiyat uchun xavf tug‘dirishi mumkin bo‘lgan ma’lum bir favqulodda vaziyatlar bilan bog‘lab tahlil qilgan.

Xususan, rus olimlari G.A. Tumanov va V.I. Friskolar “jamoat xavfsizligi” tushunchasini inson hayoti, sog‘lig‘i, moddiy qadriyatlari va atrof-muhitga xavf soladigan tahdidlarning oldini olish va bartaraf etish maqsadida huquqiy va tashkiliy-texnik me’yorlar bilan tartibga solinadigan yuqori darajadagi vositalar bilan izohlashaydi [12, 5–23-b.]. L.M. Rozin esa jamiyat uchun xavf solish darajasi yuqori bo‘lgan tabiiy va boshqa favqulodda vaziyatlar bilan bog‘liq maxsus sharoitlarni yuzaga keltiruvchi munosabatlar tizimi bilan bog‘laydi. Ushbu fikrlarni to‘ldirishga harakat qilgan V.A. Osipova jamoat xavfsizligini “huquqiy ta’minlashga qaratilgan ijtimoiy munosabatlar majmui” [13, 37–40-b.] deb ta’riflagan.

Biroq ta’riflarda jamoat xavfsizligini ta’minlashning umumiy jihatlari aks ettirilganligi, shuningdek, jamoat xavfsizligini ta’minlash shakli, usuli, subyekti, obyekti va kuch-vositalar ahamiyati nazarda tutilmaganligi bois yuqoridagi fikrlarga to‘liq qo‘shilib bo‘lmaydi.

Mahalliy olimlar I. Ismailov va M.Z. Ziyodullayevlarning fikricha, “jamoat xavfsizligi shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy muhim manfaatlarini jinoiy va boshqa huquqqa xilof harakatlar, ijtimoiy nizolar, tabiiy ofatlar, zilzila, epidemiya, epizootiya, epifitotiya, katta falokatlar, avariylar va yong‘inlar natijasida kelib chiqadigan favqulodda vaziyatlar oqibatlaridan himoyalanganlik holatidir” [14, 414-b.].

A.A. Xudoyberdiyev tomonidan ommaviy tadbirlarni o‘tkazishda jamoat tartibi va xavfsizligini ma’muriy-huquqiy ta’minlash jihatlari o‘rganilgan bo‘lib, olimning fikriga ko‘ra, ommaviy tadbirlarni o‘tkazishda jamoat tartibi va xavfsizligini ta’minlash shaxs, jamiyat va davlatning muhim hayotiy manfaatlarini jinoiy va boshqa huquqqa xilof harakatlar, ijtimoiy nizolar, ommaviy tartibsizliklar natijasida kelib chiqishi mumkin bo‘lgan favqulodda vaziyatlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir [15, 19-b.].

S.V. Stepashinning ta’kidlashicha, jamoat xavfsizligi ijtimoiy munosabatlarning sifat holatini himoya qilish, muayyan tarixiy va tabiiy sharoitlarda jamiyatning ilg‘or rivojlanishini ta’minlash, ularning mazmuni va turli omillarning ta’sirida yo‘nalishini o‘zgartiradigan ichki va tashqi kelishmovchiliklar bo‘lgan xavflardan himoya qilishdir [16, 246-b.].

S.V. Stepashin jamoat xavfsizligi tushunchasini ta’riflashda nisbatan to‘liqroq gipotezani ilgari surib, o‘zining qarashlarida jamoat xavfsizligini tashkil etuvchi ijtimoiy munosabatlarni ichki va tashqi xavflardan himoya qilish orqali xavfsizlikning

sifat holatini himoya qilish hamda jamiyatning ilg'or rivojlanishini ta'minlash mumkinligini ta'kidlab o'tgan.

Shuningdek, nisbatan aniqroq ta'rif B.P. Kondrashov tomonidan ham taklif qilingan bo'lib, uning fikricha, "jamoat xavfsizligi o'zida normalarning bajarilishi va amalga oshirilishi natijasida shakllanadigan ijtimoiy-huquqiy kategoriya, ijtimoiy munosabatlar tizimi, uning davlat va jamiyat tomonidan kafolatlanadigan daxlsizligini qamrab oladi" [17, 302-b.]. Biroq I.B. Grigorev, K.A. Grigorevalar V. Lukyanovning ilmiy qarashlariga iqtibos keltirib, ma'muriy huquqbuzarlik obyekti haqida gap ketganda jamoat xavfsizligi muayyan ijtimoiy munosabatlar ekanligini ko'rsatishini ta'kidlaganlar. O'z-o'zidan ijtimoiy munosabatlar va moddiy olam o'ziga xos tabiiy qonuniyatlari bilan real voqelikni tashkil qiladi, demak, jamoat xavfsizligi "haqiqiy voqelik holati bo'lib, odamlarning hayoti, sog'lig'i, mulki va hayvonot dunyosiga zarar yetkazish ehtimolini istisno qiladi, chunki u insonning oqilona irodasi bilan boshqariladi, o'z harakatlarida tegishli qoidalar va normalarga amal qiladi" [18, 55-56-b.; 19.].

Jamoat xavfsizligi to'g'risidagi ta'limotni professor V.V. Gushchin boyitgan, u jamoat xavfsizligini shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlariga potensial yoki real xavf tug'diruvchi shart-sharoitlar va omillarning oldini olish, mahalliyashtirish va bartaraf etish maqsadida huquqiy normalar tizimi bilan tartibga solinadigan jamoat munosabatlariga xavf ortishining bilvosita manbalari majmui deb tushunish lozimligini ta'kidlagan. Olim, shuningdek, xavfsizlik muammosi insoniyatning omon qolishi va barqaror ijtimoiy taraqqiyotning eng muhim mezoniga aylanib borayotganini va aynan zamonaviy sharoitda xavfsizlikning yetarli darajasi nafaqat davlat manfaatlarini, balki butun jamiyat manfaatlariga ham mos kelishi kerakligini ta'kidlaydi. Shu sababli umumiy xavfsizlikning ustuvorligi shaxsni va butun jamiyatni himoya qilishga aylanadi. Ijtimoiy (jamoat) xavfsizlikning mohiyati aynan shu bilan bog'lanishi kerak" [20, 449-b.].

Xuddi shunday pozitsiyani B.T. Xamxoyev "Jamoat xavfsizligini aniqlash muammolari" tadqiqotida ifodalagan. Muallifning ta'kidlashicha, jamoat xavfsizligi deganda jamiyatning barqaror mavjudligini, fuqarolarning zarur ehtiyojlari va manfaatlarini qondirish va amalga oshirishni, turli xavf va tahdidlarning oldini olish yoki bartaraf etish, taraqqiyot va rivojlanishni ta'minlaydigan ijtimoiy munosabatlarning sifatli holati tushunilishi lozim. Jamiyat xavfsizligi, jamoat xavfsizligi davlat xavfsizligini va shaxs xavfsizligini o'z ichiga oladi.

Bundan tashqari, B.T. Xamxoyevning fikricha, jamoat xavfsizligi odamlarning hayoti va sog'lig'iga, ularning mulkiga tahdidlarning oldini olish yoki bartaraf etish bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy munosabatlarni o'z ichiga olgan ajralmas qismdir [1, 40-42-b.].

Biroq amaldagi qonunchilikda jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi tushunchalariga to'liq ta'rif berilmagan. Xususan, O'zbekiston Respublikasining jamoat xavfsizligi konsepsiyasida jamoat xavfsizligi tushunchasiga ta'rif berilgan bo'lsa-da, jamoat tartibi hamda ushbu ikki tushuncha o'rtasidagi tafovut va bog'liqliklar yoritilmagan. Ma'lum

bo'lishicha, jamoat tartibini saqlash va jamoat xavfsizligini ta'minlashning me'yoriy jihatdan belgilangan vazifasi hamda uni hal qilish uchun aniq " chegaralar"ga ega emas. Bu muammo ancha vaqtdan beri olimlarning munozarasiga sabab bo'lib kelmoqda.

Material va metodlar

2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida "Mamlakatimizda adolat va qonun ustuvorligi tamoyillarini taraqqiyotning eng asosiy va zarur shartiga aylantirish" ikkinchi yo'nalishi doirasida huquqbuzarliklarning sodir etilishiga sabab bo'lgan shart-sharoitlarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish hamda jamoat xavfsizligini ta'minlashning samarali tizimini yaratish vazifasi alohida ko'rsatib o'tilgan.

2021-yilning 29-noyabr kuni O'zbekiston Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni qabul qilindi. Mazkur farmon bilan jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi davlat siyosatining istiqbolli yo'nalishlari belgilab berilgan. Xususan, jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi ilg'or xorijiy va milliy tajribalar asosida ishlab chiqilgan hamda aholini har qanday tahdidlardan kafolatli himoya qilishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasi, 2022–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlash tizimini rivojlantirish strategiyasi va ushbu strategiyani 2022-yilda amalga oshirish bo'yicha "yo'l xaritasi" tasdiqlandi. Konsepsiya, strategiya va "yo'l xaritasi"da belgilangan chora-tadbirlarning o'z vaqtida va samarali amalga oshirilishini ta'minlash yuzasidan mas'uliyat jamoat xavfsizligini ta'minlovchi davlat organlarining shaxsan birinchi rahbarlariga yuklatildi.

Jumladan, "O'zbekiston–2030" strategiyasining "Mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa salohiyatini kuchaytirish bo'yicha islohotlar" beshinchi yo'nalishi doirasida qo'shinlarning jangovar ruhi va salohiyatini yuksaltirish, zamonaviy jang va harbiy mojarolar hamda xorijiy armiyalarning ilg'or tajribasini o'rganish asosida qo'shinlarning jangovar shayligi va mahoratini rivojlantirish vazifasi alohida ko'rsatib o'tilgan.

O'zbekiston Respublikasi Jinoiy-huquqiy statistika boshqarmasining bergan ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda mamlakatimizda jamoat xavfsizligi va jamoat tartibiga qarshi sodir etilgan jinoyatlarning soni 8360 tani tashkil etib, nafaqat jamiyat, balki davlat va shaxsning manfaatlariga zarar yetgan [21]. Bu esa, o'z navbatida, har qanday rivojlanayotgan demokratik mamlakatda bo'lgani singari yurtimiz qonunchiligida ham jamoat xavfsizligini ta'minlash tizimini va jamoat xavfsizligini ta'minlash organlari faoliyatini tashkil etish tartibi va ushbu faoliyatning huquqiy asoslarini takomillashtirishni taqozo etadi.

Shu sababli jamoat xavfsizligini ta'minlash yo'nalishidagi ishlarni "Xalq manfaatlariga xizmat qilish" tamoyili asosida tashkil etishning mutlaqo yangi mexanizm va tartiblarini joriy etishda davlat organlarining jamoatchilik tuzilmalari bilan o'zaro maqsadli hamkorligini yo'lga qo'yish bilan bog'liq muammolarni tadqiq etish dolzarb hisoblanadi. Shuningdek, tadqiqot ishida jamoat xavfsizligini ta'minlash

mexanizmini yoritish bilan bog'liq amaliyotda yuzaga kelayotgan muammolar tahlil qilingan, qiyosiy-huquqiy tahlil, kuzatish, umumlashtirish, induksiya va deduksiya metodlari qo'llangan.

Tadqiqot natijalari

Jamoat xavfsizligining mazmunini, xususiyatlari va belgilarini to'g'ri anglash ko'pgina ijtimoiy masalalarni hal qilish, xususan, jinoyat qonunlarini va huquqiy normalarning boshqa sohalarini takomillashtirish, qonunchilikni ta'minlash, jamoat xavfsizligi buzilishiga qarshi davlat organlari, jamoat tashkilotlari va fuqarolarning kurashini kuchaytirish hamda tergov va sud amaliyoti sifatini oshirish imkonini beradi.

Tadqiqotchilarning fikricha, jamoat xavfsizligining quyidagi belgilari alohida ajralib turadi:

birinchidan, jamoat xavfsizligi yaxlit qilib olingan jamoatchilik tinchligi, aholi hayoti va salomatligi daxlsizligi, fuqarolarning normal ishlashi va dam olishini, davlat va jamoat tashkilotlari, muassasalari va korxonalarining normal ishlashini ta'minlash maqsadida huquqiy normalar va jamiyatdagi munosabatlarni tartibga soluvchi tizimdir [22, 418-b.];

ikkinchidan, jamoat xavfsizligi shaxs tomonidan jamiyatda yurish-turishning barcha tartibga solingan va yozilmagan qoidalariga rioya qilishi, shuningdek, davlat va fuqarolarning o'zaro bir makonda faoliyat yuritishi va yashashining asosiy sharti bo'lgan qoidalar majmuidan iboratdir [23, 377-b.];

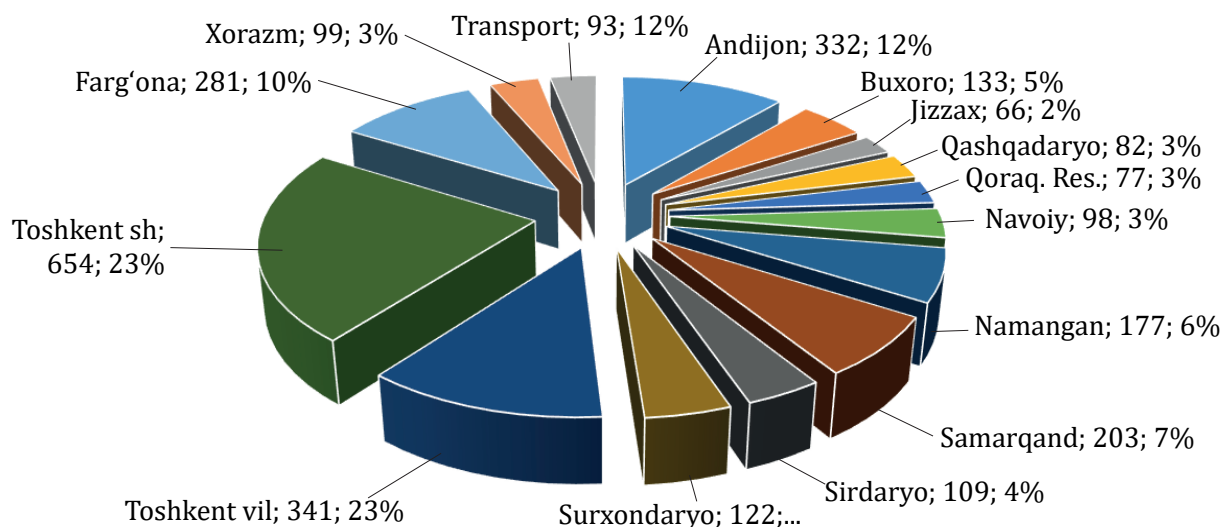
uchinchidan, jamoat xavfsizligi tabiiy ofatlar va boshqa alohida sharoitlar yuzaga kelganda jamiyat uchun xavf tug'dirayotgan obyektlardan foydalangan holda huquqiy normalarga muvofiq shakllangan ijtimoiy munosabatlar tizimidir [24, 280-b.];

to'rtinchidan, jamoat xavfsizligi jamiyatni ichki va tashqi tahdidlardan himoyalanganlik holati sifatida juda muhim nazariy va amaliy muammo bo'lib, uning yechimi jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha huquqni muhofaza qilish strategiyasini belgilash bilan bevosita bog'liqdir [25, 8-b.];

beshinchidan, jamoat xavfsizligi odamlar va umuman jamiyat uchun ortib borayotgan xavf tug'diradigan obyektlar va narsalardan foydalanishda huquqiy, texnik va boshqa turdagi normalarga muvofiq yuzaga keladigan ijtimoiy munosabatlar tizimidir [26, 699-b.].

Jamoat xavfsizligi inson huquq va erkinliklari, jamiyatning ma'naviy va moddiy boyliklari, davlatning konstitutsiyaviy tuzumi, suvereniteti va hududiy yaxlitligini himoya qilish kabi turli jihatlarni o'z ichiga oladi.

Jinoyatchilik statistikasiga e'tibor bersak, shaxslar jamoat xavfsizligiga qarshi qaratilgan jinoyatlar keng tarqalganligini kuzatishimiz mumkin. Jumladan, Jinoyat-huquqiy statistika boshqarmasining bergan ma'lumotlariga ko'ra, jamoat xavfsizligiga qarshi qaratilgan jinoyatlar 2023-yilning 10 oyida 2 867 tani tashkil etgan bo'lib, ularning natijasida davlat va jamiyat manfaatlariga juda ko'p miqdorda moddiy zarar yetkazilgan [21].

Rasm. 2023-yilning 10 oyida O'zbekiston Respublikasida sodir etilgan jamoat xavfsizligiga qarshi qaratilgan jinoyatlarning hududlar bo'yicha kesimi

Yuqoridagilardan ma'lum bo'ladiki, jamiyatda sodir etilgan jinoyatlar orasida mazkur turdagi jinoyatlarning keng tarqalganligi sababli mazkur turdagi jinoyatlarga malakali huquqiy baho berish jinoyat sodir etgan shaxsning qilmishini kvalifikatsiya qilishda normativ-huquqiy hujjatlarga tayanish hamda milliy qonunchiligimizda mavjud kollizion holatlarni bartaraf etish, jamoat xavfsizligi tushunchasini huquq kategoriyasi sifatida shakllantirish hamda jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmlarining huquqiy asoslari tizimli ishlashini tashkil etish bilan bog'liq masalalar muhim sanaladi. Sababi mazkur turdagi jinoyatlar natijasida davlat va jamiyat manfaatlariga juda ko'p miqdorda moddiy zarar yetmoqda.

"Jamoat xavfsizligi" atamasi ilmiy bilimlarning turli sohalarida va ijro etuvchi hokimiyat organlari, shuningdek, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning amaliy faoliyatida juda keng qo'llanadi. Biroq uning keng qo'llanishiga qaramay, afsuski, bugungi kunda "jamoat xavfsizligi" ta'rifiga yagona yondashuv qonun doirasida tartibga solinmagan. Shu munosabat bilan "jamoat xavfsizligi" tushunchasining mazmunini aniqlash masalalari bo'yicha ilmiy adabiyotlar va amaldagi qonun hujjatlarini har tomonlama tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

Shuni ta'kidlash joizki, yuridik ensiklopediyada "jamoat xavfsizligi" tushunchasiga "Jamoat xavfsizligi – jamoatchilik tinchligi, aholi hayoti va salomatligi daxlsizligi, fuqarolarning normal ishlashi va dam olishini, davlat va jamoat tashkilotlari, muassasalari va korxonalarining normal ishlashini ta'minlash maqsadida huquqiy normalar va jamiyatdagi munosabatlarni tartibga soluvchi tizimdir" [22, 418-b.], – deb ta'rif berilgan.

Bunday yondashuv jamoat xavfsizligini ta'minlash nazariyasi va amaliyotini darajalari bo'yicha ham, yaxlitligi bilan ham farqlashga imkon beradi, davlat organlarining jamoat xavfsizligini ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlarini konkretlashtirishga yordam beradi.

Ba'zilar jamoat tartibi va jamoat xavfsizligini bir xil tushunchalar deb hisoblashadi, boshqalari jamoat tartibini jamoat xavfsizligidan kengroq deb hisoblashadi, boshqalari esa jamoat xavfsizligini jamoat tartibidan ko'ra kengroq tushunchadir, deb ta'kidlaydilar.

Umumiy huquq nazariyasida jamoat xavfsizligi – ixtiyoriy, mafkuraviy ijtimoiy munosabatlar tizimini (holatini) qamrab oluvchi, iqtisodiy asos bilan oldindan belgilab qo'yilgan va o'z ishtirokchilarining xulq-atvorining amaldagi ijtimoiy me'yorlarga muvofiqligi bilan tavsiflanadigan ijtimoiy toifa sifatida o'rganiladi. Bunga faqat ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan ijtimoiy munosabatlar kiradi. Jinoyat huquqi nazariyasida “jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalariga ham yagona yondashuv yo'q.

“Jamoat tartibi” va “huquq tartiboti” [27] tushunchalarining o'zaro bog'liqligi to'g'risida A. Shiyenkova ham qiziqarli nazariyani ilgari surgan bo'lib, uning fikricha, “... jamoat tartibi va huquq tartiboti mazmunan bir-biridan farq qiladi:

birinchidan, jamoat tartibi jamiyatning shakllanishi jarayonida vujudga keladi, huquq tartiboti esa huquqning vujudga kelishi bilan vujudga keladi;

ikkinchidan, jamoat tartibi, huquq tartibotidan farqli o'laroq, nafaqat huquqiy, balki boshqa barcha ijtimoiy normalarning harakati natijasidir;

uchinchidan, agar huquq tartiboti majburlash usuli bilan ta'minlansa, u holda jamoat tartibi asosan ijtimoiy ta'sir kuchiga asoslanadi, bunda birinchisi ortida davlat, ikkinchisida esa jamiyat turadi;

to'rtinchidan, huquq tartiboti buzilgan hollarda qonuniy sanksiyalar qo'llanadi, jamoat tartibi buzilganda esa nafaqat qonuniy, balki axloqiy xarakterdagi choralar ham ko'riladi.

Shu jumladan, A.A. Kudelich “jamoat tartibi” “jamoat xavfsizligi” tushunchasidan farq qilmasligini va bu tushunchalar sinonim ekanini ta'kidlaydi [28, 15-b.]; V.I. Zarubin: “Jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi umumiy asosga ega bo'lsa-da, ularning har biri mustaqil tuzilishga ega” [29, 5-b.]; S.V. Borisov: “Bu tushunchalar o'zlarining asosiy mazmunida farq qiladi va bir-birining o'rnini bosa olmaydi” [30, 24-b.]; F.Y. Kolontoyevskiy: “Ularning o'zaro bog'liqligi: himoya qilish obyektlari, to'xtatuvchi tajovuz manbayi, funksiyalarni tartibga solish, munosabatlarning tuzilishi va ta'minlash usullari” [31, 5-b.]; S.S. Yassenko: “Ijtimoiy tartib-qoidalar ijtimoiy xotirjamlik muhitini, odamlar hayoti uchun qulay tashqi sharoitlarni yaratishda namoyon bo'lsa-da, jamoat xavfsizligi xavfli manbalardan foydalanish va xavfli ishlarni bajarish uchun xavfsiz sharoitlarni yaratishda namoyon bo'ladi” [32, 19-b.]; M.Z. Ziyodullayev: “Jamoat tartibi” – fuqarolarning shaxsiy xavfsizligini va ayniqsa, jamoat xavfsizligini o'z ichiga olgan “jamoat xavfsizligi”dan kengroq tushunchadir” [33, 25-b.]; A.F. Granin: “Jamoat tartibi har qanday ijtimoiy munosabatlar me'yorlari bilan tartibga solinadi va jamoat xavfsizligi faqat ikki turdagi, ya'ni huquqiy va texnik me'yorlar bilan tartibga solinadi” [34, 15-b.], – deb ta'kidlaydilar.

Huquqshunos olim D.M. Mirazovning fikricha, jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi davlat xavfsizligi tizimining muhim elementlari hisoblanadi. Ushbu

ijtimoiy munosabatlar guruhlarini ushbu munosabatlarga muayyan tahdid soladigan ommaviy tadbirlar sharoitida eng zaif bo'lib, ularni ta'minlash va himoya qilishning maxsus ma'muriy-huquqiy vositalarini qo'llash zaruratini keltirib chiqaradi [35, 527-b.].

Ba'zi tadqiqotlarda yuqorida keltirilgan g'oyalar va qarashlarning to'liq qarama-qarshiligini ham uchratish mumkin. Xususan, A.V. Gotovsevnining ta'kidlashicha, "jamoat xavfsizligi" tushunchasi "jamoat tartibi" tushunchasidan kengroq [36, 13-b.], I.Y. Su xachev ham shunday fikrda [37, 55–56-b.].

Shubhasiz, bu tushunchalarning farqlari va o'zaro bog'liqligi haqida turli fikrlarni topish mumkin. Shu sababli ayrim tadqiqotchilar bu borada "jamoat xavfsizligi" va "jamoat tartibi"ning mazmuni va nisbatlarini aniq belgilash mumkin emas degan xulosaga keldi [38, 11-b.].

Yuqorida keltirilgan olim va mutaxassislarining fikrlarini tahlil qilish asosida aytish mumkinki, "jamoat xavfsizligi" tushunchasi uning hajmi va ko'p qirraliligi jihatidan "jamoat tartibi" tushunchasidan ko'ra kengroq tushunchadir. O'z navbatida, "jamoat tartibi" va "jamoat xavfsizligi" tushunchalarining huquqiy ta'riflari qonun bilan aniq va ravshan belgilanmaguncha ularning bir-biriga nisbatini belgilashda olimlarning xilma-xil tortishuvlariga sabab bo'ladi.

Fikrimizcha, jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmini ilmiy jihatdan tadqiq etishning ijtimoiy zaruriyati quyidagilar bilan izohlanadi:

birinchidan, diniy ekstremizm va terrorizm xavfi saqlanib qolgan holda mintaqaviy mojarolarning uzoq vaqt mobaynida saqlanib qolayotganligi, chegaradosh davlatlardagi keskinlik o'choqlari, lokal urushlar va qurolli qarama-qarshiliklarning ko'payib borayotganligi;

ikkinchidan, jamoat xavfsizligini ta'minlash to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi qonunining qabul qilinmaganligi, mavjud normativ-huquqiy hujjatlarda kundalik hayotda mavjud bo'lgan muammoli holatlarning yechimi topilmaganligi;

uchinchidan, amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarda jamoat xavfsizligini ta'minlashda Milliy gvardiya organlarining harakatlarining aniq tartibga solinmaganligi va belgilab berilmaganligi;

to'rtinchidan, ma'muriy qonunchilikda jamoat tartibi va jamoat xavfsizligiga qarshi sodir etilgan huquqbuzarliklar uchun javobgarlikni belgilovchi normalardagi huquqiy bo'shliqlar mavjudligi.

Jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi tushunchalari o'rtasidagi bog'liqlik masalasi, ular birlashtirilmaguncha va huquqiy me'yorlar bilan aniq belgilanmaguncha munozarali bo'lib qoladi.

Tadqiqot natijalari tahlili

Yuqorida keltirib o'tilgan tahlillardan kelib chiqqan holda O'zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmini ilmiy-nazariy rivojlantirish yo'llari quyidagi strategik ustuvor vazifalarni amalga oshirish lozimligini taqozo etmoqda:

birinchidan, milliy qonunchiligimizda "jamoat joyi", "jamoat tartibi" tushunchalariga to'laqonli ta'rif mavjud bo'lmaganligi hamda ushbu tushunchalar qamrab olishi

mumkin bo'lgan obyektlarning aniq belgilab berilmaganligi sabab jamoat joylarida jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlayotgan soha vakillari uchun amaliyotda qiyinchiliklar tug'dirmoqda;

ikkinchidan, jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmining shakli, usuli, subyekti, obyekt hamda kuch-vositalari ahamiyatini nazarda tutadigan "jamoat xavfsizligi" tushunchasiga kengroq hamda jamoat xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos jihatlarini aks ettiradigan ta'rifni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi;

uchinchidan, jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmi o'zida ijtimoiy nazorat va profilaktik siyosat konsepsiyalarini mujassam etishi lozim.

Xususan, ijtimoiy nazorat konsepsiyasida jamiyat o'zining barqarorligi va tartibini ijtimoiy nazorat orqali, ya'ni shaxslarning xulq-atvoriga ta'sir etuvchi va ularni qonunlar va me'yorlarni buzishdan saqlaydigan mexanizmlar orqali ta'minlashini o'zida mujassam etadi. Ijtimoiy nazorat konsepsiyasining maqsadi jamiyatdagi qonun-qoidalarga rioya qilishga qanday omillar yordam berishini tushunishdir, bunda mazkur nazorat turli usullarda, jumladan, rasmiy institutlar (masalan, huquqni muhofaza qilish organlari) va norasmiy mexanizmlar (masalan, oila, maktab, diniy tashkilotlar) orqali amalga oshirilishi mumkin.

Profilaktik siyosat konsepsiyasi esa jinoyat va boshqa turdagi huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan faol chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali jinoyatchilikning oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlashni o'zida mujassam etadi. Profilaktik siyosat konsepsiyasining maqsadi ijtimoiy va iqtisodiy omillarga faol ta'sir ko'rsatish orqali jinoyatlar va jamoat xavfsizligiga boshqa tahdidlar ehtimolini kamaytirishdan iborat bo'lib, xavf omillarini bartaraf etish va xavfsiz jamiyat uchun shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan ijtimoiy dasturlar, ta'lim, shahar atrof-muhiti, aholining hayot sifatini yaxshilash va hokazolar kabi keng ko'lamlı tadbirlarni o'zida mujassam etishi lozim.

Ushbu ikkala konsepsiya ham jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmini tushunishda va unga erishish uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosalar

Yuqoridagi tahlillar bir qancha xulosalar chiqarishga imkon beradi. Jumladan, moddiy norma sanalgan Jinoyat kodeksiga javobgarlikka tortish muddatlarining hisoblash asoslarini, moddiy zararni bartaraf etish majburiyatini, protsessual qoidalarga esa javobgarlikka tortish muddatlarining o'tganligi asosini ikki turga bo'lish va unda moddiy zararni bartaraf etish bo'yicha aniq majburiyatlar mexanizmlarini belgilash lozim bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmining huquqiy asoslari va uning rivojlanishini tahlil qilib, o'zaro qiyoslash orqali o'rganishlardan quyidagilarni xulosa qilish mumkin:

1. Milliy qonunchiligimizda "jamoat joyi", "jamoat tartibi" tushunchalariga to'laqonli ta'rif mavjud bo'lmaganligi hamda ushbu tushunchalar qamrab olishi mumkin bo'lgan obyektlarning aniq belgilab berilmaganligi sabab jamoat joylarida jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlayotgan soha vakillari uchun amaliyotda

qiyinchiliklar tug'dirmoqda. Zero, O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining bir qator moddalarida (56¹-, 183-, 187-, 211-) "jamoat joylari" atamasi qo'llangan va jamoat joylarining ba'zi turlari ma'muriy huquqbuzarlik turidan kelib chiqib belgilangan. Shu bois O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksining 8-bo'limi "Atamalarining huquqiy ma'nosi"da "jamoat joylari" tushunchasi aniqlashtirilib, ushbu tushunchaga yakdil ta'rif berilishi, jamoat joylarining ro'yxati esa qonun hujjati bilan mustahkamlanishi kerak. Jumladan, "jamoat joyi" tushunchasiga quyidagi yakdil ta'rifni berish maqsadga muvofiq:

Jamoat joyi – insonlarning o'z hayotiy ehtiyojlarini qanoatlantirish maqsadida boshqalar (ko'pchilik, omma) bilan ijtimoiy munosabatlarga kirishadigan, faoliyat olib borish, mehnat qilish va dam olish vaqtlarida muloqotda bo'ladigan joylar (hudud, mahalla, obyekt)dir.

Jamoat tartibi – jamoat joylarida jamoat xavfsizligini jismoniy va yuridik shaxslarning normal faoliyat ko'rsatishi, mehnat va dam olishi, sha'ni, qadr-qimmatini va ijtimoiy qadriyatlariga hurmat ko'rsatish uchun shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan huquqiy va ijtimoiy-axloqiy me'yorlar asosida shakllangan muhitidir.

2. Jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmining shakli, usuli, subyekti, obyekti va kuch-vositalar ahamiyati nazarda tutadigan "jamoat xavfsizligi" tushunchasiga kengroq hamda jamoat xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos jihatlarini aks ettiradigan ta'rifni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. O'rganishlar mazkur tushunchalarni umumlashtirib quyidagicha ta'rif berish imkonini berdi: "*Jamoat xavfsizligi* – shaxs, jamiyat va davlat xavfsizligini ta'minlash, inson huquq va erkinliklarini ro'yobga chiqarish hamda aholini har qanday tajovuzlardan himoya qilishning, o'zida xavfsizlik, sog'liq va atrof-muhitni muhofaza qilish tizimlarini mujassam etuvchi holatidir". O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 8-bo'limi "Atamalarining huquqiy ma'nosi"da jamoat xavfsizligi tushunchasiga ta'rif berilishi ham maqsadga muvofiq, zero, bu orqali jamoat xavfsizligini tashkil etuvchi ijtimoiy munosabatlar doirasi belgilab beriladi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash lozimki, bugungi kunda mamlakatimizda har jabhada bo'lgani kabi jinoiy-huquqiy sohada inson qadri va manfaatlari yo'lida olib borilayotgan islohotlar natijasi, eng avvalo, jamoat xavfsizligini ta'minlash mexanizmining jinoiy-huquqiy va ma'muriy-huquqiy jihatlarini imperativ huquq normalari sanalsa, mazkur mexanizmning shakli, usuli, subyekti, obyekti va kuch-vositalari dispozitiv huquq normalari misolida, ya'ni munosabat qatnashchilari o'z xatti-harakatlari variantlari, subyektiv huquq va majburiyatlar hajmi to'g'risida kelishib olish imkonining mavjudligida namoyon bo'lmoqda. Mazkur islohotlar yo'lini izchillik bilan davom ettirish esa nafaqat davlatimiz, balki xalqimiz manfaatlariga mos ravishda huquqiy tartibni saqlashda xizmat qiladi degan fikrdamiz.

REFERENCES

1. Khamkhoyev B.T. Problemy opredeleniya obshchestvennoy bezopasnosti [Problems of defining public safety]. *Administrative Law and Process*, 2011, no. 7.
2. Peters I. Lehrbuch der Verwaltungsrecht. Frankfurt-on-Main, 1999, p. 377.
3. Pivovarov D.V. Mery obespecheniya proizvodstva po delam ob administrativnykh pravonarusheniyakh, posyagayuschikh na obshchestvennyy poryadok i obshchestvennyy bezopasnost', primenyaemye sotrudnikami politsii. [Measures to ensure the proceedings in cases of administrative offenses that infringe on public order and public safety, applied by police officers]. Omsk, 2017, p. 14.
4. Mirazov D.M. Teoreticheskiy analiz ponyatiy obshchestvennyy poryadok i obshchestvennaya bezopasnost', ikh sootnosheniye i razlichiye [Theoretical analysis of the concepts of public order and public safety, their relationship and difference]. *Public Safety*, 2022, no. 1, p. 64.
5. Samanyuk Ye.V. O sootnoshenii ponyatiy «obshchestvennaya bezopasnost'» i «obshchestvennyy poryadok» [On the relationship between the concepts of “public safety” and “public order”]. *Young Scientist*, 2014, vol. 3. (62), p. 674.
6. Tochka A.V. Prestupleniya protiv obshchestvennogo poryadka kriminalizatsiya, sistematizatsiya, ugovovno-pravovoye soderzhaniye [Crimes against public order criminalization, systematization, criminal law content]. PhD thesis. Krasnodar, 2014, p. 70.
7. Rustambayev M.Kh. Kurs ugovovnogo prava Respubliki Uzbekistan. Osobennaya chast' [The course of criminal law of the Republic of Uzbekistan. The special part]. Vol. 5: Crimes against justice, public safety and public order, and the order of military service. Tashkent, Military Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan, 2018, p. 60.
8. Korotchenkov D.A. Organizatsiya administrativno-pravovoy okhrany obshchestvennogo poryadka i obespecheniya obshchestvennoy bezopasnosti pri provedenii massovykh meropriyatiy [Organization of administrative and legal protection of public order and ensuring public safety during mass events]. Khabarovsk, 2006, p. 11.
9. Samanyuk Ye.V. O sootnoshenii ponyatiy «obshchestvennaya bezopasnost'» i «obshchestvennyy poryadok» [On the relationship between the concepts of “public safety” and “public order”]. *Young Scientist*, 2014, vol. 3. (62), p. 674.
10. Rogozin L.M. Voprosy yurisdiktsionnoy deyatel'nosti organov vnutrennikh del [Issues of the jurisdictional activity of the internal affairs bodies]. *Administrative Law*. Moscow, 1983, p. 178.
11. Popov L.L. Administrativnoye pravo (voprosy administrativno-yurisdiktsionnoy deyatel'nosti organov vnutrennikh del) [Administrative law (issues of administrative

and jurisdictional activity of internal affairs bodies)]. Moscow, Academy of the Ministry of Internal Affairs of the USSR, 1983, p. 280.

12. Tumanov G.A., Frizko V.I. Obshchestvennaya bezopasnost' i yyo obespecheniye v ekstremal'nykh usloviyakh [Public safety and its provision in extreme conditions]. *The Soviet State and Law*, 1989, no. 5, pp. 5–23.

13. Osipova V.A. Pravovaya bezopasnost' v sisteme natsional'noy bezopasnosti [Legal security in the national security system]. *The Russian Justice System*, 2008, no. 11, pp. 37–40.

14. Ismailov I., Ziyadullayev M.Z. Deyatel'nost' organov vnutrennikh del po podderzhaniyu i obespecheniyu bezopasnosti obschestvennogo poryadka [Activities of the internal affairs bodies to maintain and ensure the safety of public order]. Tashkent, Academy of MIA the Republic of Uzbekistan, 2019, p. 414.

15. Khudoyberdiyev A.A. Sovershenstvovaniye administrativno-pravovogo obespecheniya obschestvennogo poryadka i bezopasnosti pri provedenii massovykh meropriyatiy [Improving the administrative and legal provision of Public Order and security when conducting public events]. Tashkent, 2020, p. 19.

16. Stepashin S.V. Teoretiko-pravovyye aspekty bezopasnosti v Rossiyskoy Federatsii [Theoretical and legal aspects of security in the Russian Federation]. St. Petersburg, 1994, p. 246.

17. Kondrashov B. P. Obschestvennaya bezopasnost' i administrativno-pravovyye sredstva yeyo obespecheniya [Public safety and administrative and legal means of ensuring it]. Moscow, 1998, p. 302.

18. Grigorev I.B., Grigoreva K.A. K voprosu o podkhodakh k opredeleniyu soderzhaniya termina «obschestvennaya bezopasnost'» v pravovoy doktrine i ot del'nykh aktakh kontseptual'nogo kharaktera, utverzhdayemykh ukazami Prezidenta Rossiyskoy Federatsii [On the issue of approaches to defining the content of the term “public safety” in the legal doctrine and individual acts of a conceptual nature approved by decrees of the President of the Russian Federation]. Available at: <http://pravozashitnik.net/ru/2014/4/5>

19. Lukyanov V. Administrativnyye pravonarusheniya, posyagayushchiye na obschestvennyuyu bezopasnost' [Administrative offenses that infringe on public safety]. *The Russian Justice System*, 2001, no. 8, pp. 55–56.

20. Guschin V.V. Pravovyye i organizatsionnyye osnovy obespecheniya obschestvennoy bezopasnosti v Rossiyskoy Federatsii pri chrezvychaynykh situatsiyakh [Legal and organizational bases for ensuring public safety in the Russian Federation in emergency situations]. Moscow, 1998, p. 449.

21. Directory of the Center for Legal Statistics and Operational Reporting Data of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan on the dynamics of crime for 2023.

22. Yuridicheskaya entsiklopediya [The Legal Encyclopedia]. Tashkent, 2001, p. 418.
23. Peters I. Lehrbuch der Verwaltungsrecht. Frankfurt-on-Main, 1999, p. 377.
24. Popov L.L. Administrativnoye pravo (voprosy administrativno-jurisdiktsionnoy deyatel'nosti organov vnutrennikh del) [Administrative law (issues of administrative and jurisdictional activity of internal affairs bodies)]. Moscow, Academy of the Ministry of Internal Affairs of the USSR, 1983, p. 280.
25. Girko S.I. Obespecheniye obshchestvennoy bezopasnosti v sisteme mer zashchity lichnosti, obshchestva i gosudarstva: sostoyaniye, problemy, perspektivy [Ensuring public safety in the system of measures to protect individuals, society and the State: status, problems, prospects]. *Administrative Law and Process*, 2009, no. 5, p. 8.
26. Popov L.L. Administrativnoye pravo [Administrative law]. Moscow, Lawyer, 2002, p. 699.
27. Shiyenkova A.S. Osobennosti pravookhranitel'noy deyatel'nosti politsii v obschestvennykh mestakh [Features of the police's law enforcement activities in public places]. *Actual Problems of Administrative Activity of the Police*, Krasnodar, 2015, p. 118.
28. Kudelich A.V. Ugolovno-pravovaya okhrana obschestvennogo poryadka v sovremennoy Rossii [Criminal law protection of public order in modern Russia]. Siberia, 2000, p. 15.
29. Zarubin V.I. Ponyatiye obschestvennogo poryadka kak ob'ekta khuliganstva [The concept of public order as an object of hooliganism]. *Journal of Russian Law*, 2001, no. 8, p. 5.
30. Borisov S.V. Kvalifikatsiya khuliganstva, teoriya i praktika [Qualification of hooliganism: theory and practice]. Moscow, 2007, p. 24.
31. Kolontoevskiy F.Ye. Organizatsiya raboty uchastkovykh inspektorov politsii [Organization of work of local police inspectors]. Moscow, 1992, p. 5.
32. Yatsenko S.S. Otvetstvennost' za prestupleniya protiv obschestvennogo poryadka [Responsibility for crimes against public order]. Kiev, 1976, p. 19.
33. Ziyadullayev M.Z. Sistemy obschestvennogo poryadka v zhilykh rayonakh: istoriya, sovremennost' i zarubezhnyy opyt [Public order systems in residential areas: history, present and foreign experience]. Tashkent, Academy of the Republic of Uzbekistan, 2015, p. 25.
34. Granin A.F. Teoreticheskiye voprosy sotsialisticheskoy zakonnosti v deyatel'nosti organov vnutrennikh del [Theoretical issues of socialist legality in the activities of internal affairs bodies]. Kiev, 1975, p. 15.
35. Dzhurayev R.M., Rustambayev M.X., Mirazov D.M., Selimanova S.M. et al. Fundamentals of Public Safety. Tashkent, 2022, p. 527.

36. Gotovtsev A.V. Organizatsionno-pravovyye voprosy vzaimodeystviya politsii i vnutrennikh voysk po okhrane obschestvennogo poryadka [Organizational and legal issues of interaction between the police and internal troops in the protection of public order]. Moscow, 2000, p. 13.

37. Sukhachev I.Yu. O sootnoshenii ponyatiy «obschestvennyy poryadok» i «obschestvennaya bezopasnost'» [On the relationship between the concepts of “public order” and “public safety”]. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/o-sootnoshenii-ponyatiy-obschestvennyy-poryadok-i-obschestvennaya-bezopasnost>

38. Gegamov A.R. Nasilstvennyye prestupleniya protiv obschestvennoy bezopasnosti i obschestvennogo poryadka i ugovovno-pravovoy mekhanizm naznacheniya spravedlivogo nakazaniya [Violent crimes against public safety and public order and the criminal law mechanism for the imposition of fair punishment]. Saratov, 2011, p. 11.